

Józef – obraz Chrystusa

Sny pełne znaczenia

„Miałem znowu sen: oto słońce, księżyc i jedenaście gwiazd kłaniało mi się” — 1 Mojż. 37:9.

Życie Józefa w Egipcie stanowi dla nas przykład. Najpierw przebywał w domu Potyfara, potem doświadczył upokorzenia w królewskim więzieniu, a ostatecznie osiągnął pozycję drugiej osoby w królestwie faraona. Jednak Józef jest zapowiedzią kogoś jeszcze większego niż on sam.

Józef nie był pierworodnym synem Jakuba, lecz ostatecznie otrzymał od swojego ojca błogosławieństwo przeznaczone dla pierworodnego. Jakub miał sześcioro dzieci ze swoją pierwszą żoną, Leą. Następnie, za namową Lei i Racheli, ich służebnice urodziły mu jeszcze po dwoje dzieci. Józef, jako pierworodny syn ukochanej drugiej żony, Racheli, był jedenastym synem Jakuba. Mimo to był ulubieńcem ojca (1 Mojż. 37:3).

Jego bracia byli już zazdrośni o Józefa, gdy Bóg dał mu dwa sny. W pierwszym z nich snop (pszenicy?) Józefa stał pionowo, a snopy jego braci złożyły mu pokłon. W drugim śnie słońce, księżyc i jedenaście gwiazd oddawały mu pokłon, symbolizując ojca, matkę i jedenastu braci, którzy mu się kłaniali.

Ruben, najstarszy z braci, powstrzymał resztę przed zabiciem 17-letniego Józefa. Następnie Juda, czwarty z kolei, przekonał pozostałych, aby zamiast tego sprzedali Józefa do Egiptu. Sprzedali go wędrownym handlarzom („Ismaelitom”), a konkretnie midianickim kupcom, którzy zabrali go do Egiptu. Doświadczenia Józefa w Egipcie rozpoczęły się, gdy został nabyty przez Potyfara, zarządcę straży królewskiej faraona (porównaj z zapisem: „Pan stworzył mnie jako pierwociny swojego stworzenia, na początku swych dzieł, z dawna” – Przyp. 8:22.).

Niewolnik w domu Potyfara, zarządcy straży faraona

Potyfar został nazwany „dworzaninem faraona, dowódcą straży przybocznej, Egipcjaninem”. Niektórzy uważają, że był zwierzchnikiem katów. W każdym razie Potyfar był wysoko postawionym urzędnikiem w administracji faraona i prawdopodobnie doskonale zdawał sobie sprawę, jacy ludzie zagrażali egipskiemu rządowi. Późniejsze wydarzenia sugerują, że siedemnastoletni Józef trafił do domu Potyfara w czasach panowania XII dynastii egipskiej, w drugiej połowie panowania Se-

zostriśa III, który sprawował władzę przez trzydzieści sześć lat.

Potyfar był zamożnym człowiekiem. Zauważył, że Bóg Jahwe był z Józefem i wszystko, co Józef robił, przynosiło mu pomyślność. Potyfar oddał więc cały swój dom w ręce Józefa, a Bóg sprawił, że gospodarstwo prosperowało jeszcze lepiej (1 Mojż. 39).

Zauważamy podobieństwo między Józefem zyskującym władzę nad domem Potyfara a Jezusem jako Logosem. „Wszystko przez nie powstało, a bez niego nic nie powstało, co powstało” – Jan 1:3. Im więcej istot stworzył Jezus, tym bardziej wzrastała władza Logosa nad nimi. Kiedy jednak nadeszła pełnia czasu, wszystko się zmieniło.

Uniżony w królewskim więzieniu

Szatan sprawił, że żona Potyfara kusiła Józefa, a gdy ten nie uległ, przekonała męża, by wtrącił go do więzienia. Potyfar był wysokim urzędnikiem wojskowym, dlatego Józef został umieszczony w więzieniu królewskim, gdzie przetrzymywano skorumpowanych urzędników państwowych. To, czego Józef nauczył się w domu Potyfara o rządzeniu, nie mogło się równać z tym, czego miał się teraz nauczyć od wielu byłych urzędników państwowych. Żaden uniwersytet nie mógł się równać z nauką o władzy, jaką miał otrzymać.

Józef dobrze służył przełożonemu w więzieniu, dlatego ten dał mu władzę nad wszystkimi innymi więźniami. Ponownie, nawet w więzieniu, Bóg sprawił, że działania Józefa były pomyślne.

Prawdopodobnie w drugim roku panowania nowego faraona, władcy podano jedzenie lub napój, który sprawił, że zachorował. Faraon przypuszczał, że była to wina przełożonego piekarzy lub podczaszego. Dlatego też zostali umieszczeni w królewskim więzieniu, aż faraon nie rozstrzygnął, kto próbował go otruć.

Następnie w więzieniu każdy z nich miał sen. Podczas snu śniły się trzy gałązki winorośli, z których miał napełnić sokiem puchar faraona. Piekarzowi śniły się trzy kosze białego chleba, lecz ptaki jadły z górnego kosza. Józef przedstawił dokładne wyjaśnienie każdego snu: po trzech dniach podczaszy zostanie przywrócony do swojej poprzedniej pracy, lecz piekarz zostanie powieszony na drzewie.

Dwa dni później były urodziny faraona. Zdecydował on, że przełożony piekarzy był złoczyńcą i dlatego kazał go powiesić, lecz przełożony podczaszych został ponownie

przyjęty do służby, tak jak przepowiedział Józef.

W wydarzeniach tych możemy dostrzec podobieństwo do historii Jezusa podczas Jego Pierwszego Adwentu. Został On uniżony przez to, że stał się człowiekiem: „Słowo ciałem się stało i zamieszkało wśród nas” (Jan 1:14). Ponadto przedstawił dokładne wyjaśnienie znaczenia chleba i owocu winorośli (Łuk. 22:14-20; Jan 6:48-56). Te dwa sny pokazują, że choć Jezus został powieszony na drzewie (drewnianym krzyżu), co zostało zobrazowane przez śmierć piekarza, to jednak później został przywrócony do życia w duchowej, tym razem w boskiej, naturze, co zostało zobrazowane przez przywrócenie podczaszego.

Na drugim miejscu w królestwie faraona

Ostatnim zadaniem Józefa przed opuszczeniem więzienia było wyjaśnienie dwóch snów faraonowi: o krowach i kłosach zboża. W obu snach najpierw pojawiło się siedem dobrych rzeczy, a następnie siedem chudych, które pochłonęło te dobre. Przełożony podczaszych faraona (służący, kelner) przypomniał sobie, że Józef wytłumaczył jego sen, dlatego polecił go faraonowi (1 Mojż. 41).

Józef odczytał dwa sny faraona jako jeden. „Nadejdzie teraz siedem lat wielkiej obfitości w całej ziemi egipskiej, a po nich nadejdzie siedem lat głodu i zapomną, że była wielka obfitość w ziemi egipskiej, i głód wyniszczy ziemię, tak że nikt nie będzie pamiętał o obfitości w kraju z powodu tego głodu, który nastąpi, gdyż będzie on bardzo ciężki. A że sen powtórzył się faraonowi dwukrotnie, znaczy to, że rzecz ta jest u Boga postanowiona i Bóg niezwłocznie ją wykona”. Faraon zareagował, nadając Józefowi drugą pozycję pod względem hierarchii władzy w całym Egipcie (1 Mojż. 41:29-32, 39-43).

Jako wezyr lub gubernator odpowiedzialny za wszystkie wewnętrzne sprawy Egiptu, Józef musiał zmierzyć się z poważnymi problemami w ciągu następnych piętnastu lat. Stosując prostą ekonomię, mógł przewidzieć, że podaż i popyt poważnie wpłyną na ceny produktów rolnych. Okresy obfitości spowodują spadek cen upraw i zwierząt, co doprowadzi do bankructwa wielu gospodarstw. Dlatego rząd musiał zakupić i zmagazynować całą nadwyżkę zbiorów, aby przetrwać nadchodzący siedmioletni okres głodu. Stanowiło to poważne obciążenie dla skarbu faraona. Jednak w latach głodu rząd sprzedawał żywność, co z nawiązką odbudowało skarb państwa.

Księga Rodzaju nie precyzuje, przez jak długi okres Józef służył w domu faraona. Jednakże informuje nas, że miał trzydzieści lat, kiedy rozpoczął swoją służbę u faraona, którym wówczas był Nymare Amenemes III (egipski Amenemhat III), który panował niezwykle dłu-

go, bo aż przez czterdzieści sześć lat.

Archeologia potwierdza obecność Józefa w tych latach pod panowaniem Amenemesa (w greckiej formie imienia). Kamieniołomy bazaltu w Hammam były wykorzystywane do produkcji kamiennych posągów. W drugim i trzecim roku panowania Amenemesa znaleziono tam inskrypcje, lecz nie pojawiają się one ponownie aż do wznowienia działalności w jego dziewiętnastym roku (James Henry Breasted, *Ancient Records of Egypt*, Tom I, paragrafy 707-712). Rok, w którym Józef objął władzę, siedem lat obfitości i siedem lat głodu stanowią łącznie piętnaście lat, w których kamieniołomy pozostawały zamknięte. Priorytetem miało być zarządzanie żywnością.

W okresie panowania Amenemesa tereny bagienne w okolicy Fajum zostały osuszone, aby utworzyć 90 km² nowych pól uprawnych. Celem tego działania było zwiększenie produkcji żywności w obliczu nadchodzącej klęski głodu. Kanał odwadniający nosił nazwę Beni Suph (lub Bahr Jousuf), co niektórzy interpretują jako Ben-Joseph, czyli „Syn/Stworzenie Józefa” (brak jednoznacznej opinii na ten temat).

Droga prowadząca z Nilu do dzielnicy Fajum flankowana jest po obu stronach przez imponujące posągi Amenemesa III. Te dwa pomniki wykonane z kamienia mają około sześćdziesięciu stóp wysokości, co odpowiada mniej więcej wysokości sześciopiętrowego budynku. Faraon siedzi i ma poważny wyraz twarzy. To byłoby odpowiednie dla faraona, który otrzymał uznanie za przeprowadzenie Egiptu i otaczającego go świata przez wielkie święto i głód.

„Podczas panowania [Amenemhata III] imponujące grobowce wzniesione przez rodziny lokalnych władców osiągnęły swój szczyt, po czym zanikły, co sugeruje, że mogła nastąpić istotna reforma administracyjna, ograniczająca »władzę feudalną«” (Richard B. Parkinson, *Voices from Ancient Egypt*, Norman, OK: University of Oklahoma Press, 1991, strona 10). Dla badacza Biblii wydaje się jasne, że nomarchowie (lokalni władcy) stawali się bardzo bogaci w okresach obfitości. Jednak w czasach głodu zarówno oni, jak i ich poddani stawali się zbyt ubodzy, aby budować wyszukane grobowce, a nawet jakiegokolwiek inne.

Archeologia wyjaśniona

Archeologia dostarcza nam dowodów, lecz nie wyjaśnia przyczyn wielu z tych zjawisk. Nie tłumaczy również, dlaczego pod rządami Amenemesa III Średnie Państwo Egiptu osiągnęło szczyt swojej chwały, jednak najwyraźniej nie za sprawą zwycięstw militarnych. Relacja z Księgi Rodzaju o Józefie dostarcza nam wyjaśnień. Posągi Amenemesa III zostały znalezione tak daleko na północ, jak Byblos w Libanie, co sugeruje, że głód praw-

dopodobnie rozszerzył się co najmniej tak daleko na północ (przypis 411 do wersetu 1 Mojż. 41:46 w angielskim przekładzie RVIC). Ten faraon nie musiał podbijać sąsiednich ziem. Był uważany za bohatera, który pomógł okolicznym ludom w czasach głodu.

Kiedy rozpoczął się głód, Egipcjanie zwrócili się do faraona, który skierował ich do Józefa. Józef otworzył magazyny, aby sprzedać im zboże. W poprzednich latach skarbiec faraona został uszczuplony, aby utrzymać ceny produktów rolnych, lecz teraz został uzupełniany z nawiązką. Ludziom wkrótce zabrakło pieniędzy, więc Józef przyjął od nich konie, stada i trzody w zamian za zboże. Kiedy w drugim roku głodu zabrakło żywego inwentarza, zaoferowali swoje ziemie i samych siebie, więc Józef kupił je dla faraona w zamian za zboże i nasiona – skarbiec faraona finansował tylko kapłanów z ich ziemią (1 Mojż. 41:53-57; 47:13-26).

Najwyraźniej było to w drugim roku panowania Amenemesa, kiedy Józef wyjaśnił sny przełożonego podczaszycy i przełożonego piekarzy, a także w czwartym roku, kiedy zinterpretował dwa sny faraona i zdobył władzę. W latach 5-11 Egipt cieszył się obfitością, natomiast w latach 12-18 nawiedził go głód. Józef pozostał na stanowisku w administracji faraona przez kolejne 28 lat, aż do śmierci władcy. Jego syn prawdopodobnie panował jeszcze przez siedem lat, a córka przez kolejne trzy, zanim dwunasta dynastia została obalona. „Tymczasem rządy nad Egiptem objął nowy król, który nie znał Józefa” – 2 Mojż. 1:8. Królowie, którzy obalili dwunastą dynastię, nie tylko zapomnieli o historii głodu. Byli oni również wrogami Izraela.

Józef żył osiemdziesiąt lat po objęciu władzy, z czego czterdzieści dwa lata spędził pod rządami faraona Amenemesa III. Jakub przybył do Egiptu w drugim roku głodu, trzynastym roku panowania Amenemesa. Jakub pobłogosławił Józefa i jego braci, a zmarł w trzydziestym roku panowania Amenemesa.

Wśród wzniosłych doświadczeń Józefa zasługuje na uwagę fakt, że został podniesiony ze stanu upokorzenia i stał się drugim najważniejszym władcą w całej ziemi, ustępując jedynie samemu faraonowi. Faraon nadał mu nowe imię Safenat-Paneach („Bóg mówi, a on żyje”). „Ty będziesz zarządzał domem moim, a do poleceń twoich będzie się stosował cały lud mój, tylko tronem będę większy od ciebie. [...] kazał go też obwozić na drugim wozie swoim, a wołano przed nim: Na kolana!” (1 Mojż. 41:40-43). Podobnie widzimy Jezusa: „Bóg wielce go wywyższył i obdarzył go imieniem, które jest ponad wszelkie imię, aby na imię Jezusa zginęło się wszelkie kolano” (Filip. 2:9-10). Po swoim zmartwychwstaniu Jezus powiedział: „Dana mi jest wszelka moc na niebie i na ziemi” (Mat. 28:18).

Kiedy ludzie zaprzędali się faraonowi, było to za-

powiedzią dzieła Królestwa, w którym ludzkość ofiaruje się Bogu.

Miłosierdzie Józefa dla jego rodziny

Stosunek Józefa do narodu egipskiego oraz do braci to dwie różne kwestie (1 Mojż. 42-46). Mamy tutaj obraz w obrazie. Jezus miał relację ze światem, za który umarł, a także bliższą relację z Izraelem, potomkami Abrahama.

Pierwsze spotkanie Józefa z dziesięcioma braćmi w Egipcie miało miejsce w pierwszym roku głodu. Mówił w języku egipskim i korzystał z pomocy tłumacza. Oskarżył ich o szpiegostwo i zażądał, aby jeden z nich został uwięziony do czasu, aż pozostali zabiorą zakupioną żywność i wrócą z najmłodszym bratem. Następnie przysłuchiwał się ich rozmowie na temat wcześniejszych prób zabicia go. Dowiedział się, że Ruben próbował zachować go przy życiu, lecz najwyraźniej Symeon (drugi syn Jakuba) był prowodyrem. Dlatego Symeon został uwięziony w oczekiwaniu na ich powrót. Józef zwrócił im wszystkie pieniądze do worków bez ich wiedzy, podobnie jak Jezus zapłacił cenę odkupienia. Następnie dziewięciu synów powróciło do ojca i swoich rodzin.

W drugim roku głodu skończyło się zboże, które zakupili w Egipcie. Jakub, co zrozumiałe, niechętnie zgodził się na powrót Beniamina do Egiptu wraz z innymi, lecz alternatywą była śmierć głodowa. Po powrocie do Egiptu Józef nakazał im przyjść do swojego domu i usadził braci do posiłku zgodnie z ich wiekiem (który już znał). Beniaminowi podano pięciokrotnie więcej jedzenia niż każdemu z pozostałych (Józef jadł osobno).

Aby poruszyć sumienie swoich braci, Józef uwikłał Beniamina w kradzież srebrnego kubka. Juda wstawił się za Beniaminem, a Józef przedstawił się wszystkim swoim braciom. Zostali poinstruowani, aby wziąć jedzenie do domu, lecz potem mieli przyprowadzić Jakuba i jego rodzinę do Egiptu, aby w ten sposób uciec przed głodem.

Następnie Bóg powiedział Jakubowi: „Nie bój się iść do Egiptu, bo tam uczynię cię wielkim narodem. Ja pójde z tobą do Egiptu, Ja cię stamtąd wyprowadzę”. Następnie Izrael otrzymał obszar Goszen, najlepszą część ziemi egipskiej (1 Mojż. 46:3-4; 47:5).

Józef ocalił swoją rodzinę, co jest zapowiedzią ocalenia Izraela przez Jezusa. Dwa spotkania Józefa z braćmi są zapowiedzią pierwszego i drugiego przyjścia Jezusa. Józef karmiący swoją rodzinę i Egipt stanowi obraz Jezusa oferującego chleb życia. Podobnie jak Jakub otrzymał Goszen, tak Izrael jest teraz przywracany do swojej Ziemi Obiecanej.

Podsumowanie

Życie Józefa w Egipcie jest obrazem na życie Jezusa. Pod panowaniem Potyfara Józef reprezentuje Jezusa jako Logos. W więzieniu przedstawia Jezusa uniżonego do roli człowieka. Jako pierwszy władca po faraonie, Józef symbolizuje zmartwychwstałego Jezusa Chry-

tusa, obdarzonego pełnią władzy w niebie i na ziemi – drugiego w hierarchii we wszechświecie, po samym Bogu Jahwe.

(Pozostawiamy kilka innych analogii w każdym przypadku jako ćwiczenie dla czytelnika).

James Parkinson